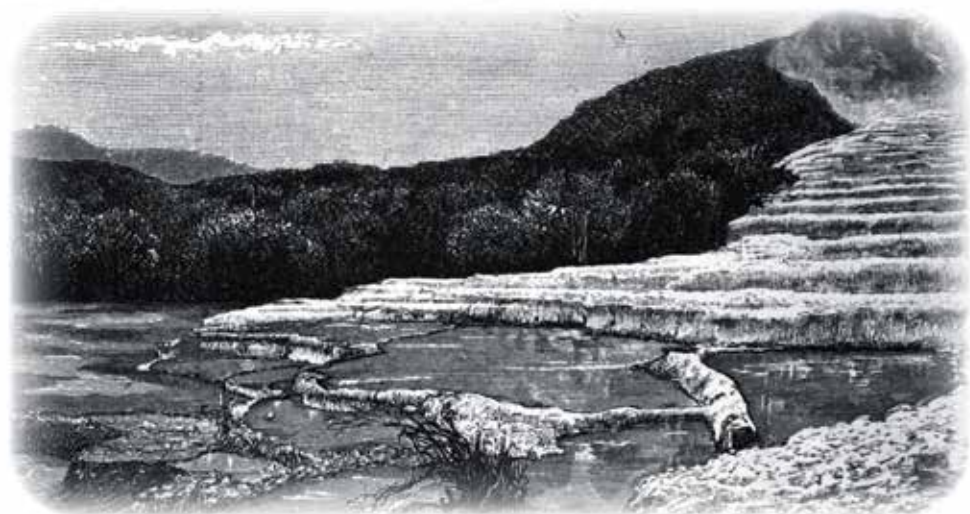

**NYA
ZEALANDS
HETA KÄLLOR**

1884

Skildring av
Nya Zealands heta källor
år 1884

av Dr Halfdan Kronström

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-117-9

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Vulkaner och heta källor är populära sevärdheter.

I den här e-boken får du läsa en beskrivning från 1884 av några av världens vackraste naturformationer.

Bara några år efteråt förstördes allt av ett våldsamt vulkanutbrott.

I den här e-boken får du läsa en spännande beskrivning av vulkanerna och de heta källorna på Nya Zeeland.

Bland annat så kan du läsa om de fantastiska röda och vita terrasserna i sjön Lake Rotomahana. När beskrivningen publicerades 1884 så var det här landets mest populära sevärdhet och lockade tusentals utländska besökare varje år.

Bara två år senare, 1886, förstördes terrasserna totalt vid ett vulkanutbrott. Först för något år sedan upptäcktes resterna – mer än 60 meter under sjöns yta.

Textens författare kallar sig ”Dr Halfdan Kronström”. Men det är en pseudonym för bokförläggaren Karl Fredrik Kruhs [1841–1917].

Skildring av Nya Zealands heta källor

Den här texten publicerades ursprungligen år 1884 i tidskriften "Undrens värld" med rubriken "Ett naturkrafternas underland". Författare till texten är Dr Halfdan Kronström (1841–1917).

Nästan hela nordön New Zealand (Auckland-ön) är vulkanisk, som man lätt ser på de många kratrar, som finnas spridda i landet. Omkring 320 kilometer söder om staden Auckland träffas i trakten af vulkanerna Pongariro och Ruapehu i Wellington-distriktets norra del sjelfva medelpunkten för den närvarande vulkaniska verksamheten. Härifrån kan man i nordnordvestlig riktning fullfölja tre tydliga eldutbrottslinier, af hvilka en slutar med den i Öfverflödsbugten (Bay of Plenty) liggande Hvita ön (White Island), hvarest bland annat förekommer en kratersjö, hvars vatten innehåller den häpnadsväckande mängden af mer än femton procent fri saltsyra.

Ungefär rätt norr om de två nämnda vulkanerna och i nordöns midt ligger på 880 meters höjd öfver hafvet den stora Taupo-sjön, hvars vatten antagligen matar de oräkneliga varma springkällorna

längs de tre eldlinierna. Mellan Tauposjön och Öfverflödsbugten ligger det före 1881 blott af Maoris bebodda »varmsjödistriktet», som sedermera gjorts tillgängligt för europeiske nybyggare, i följd hvaraf staden Rotorua börjat anläggas vid Rotorua (=rundelsjön), den största af distriktets sjöar. I dess omedelbara omgifning finnas en stor mängd mineralkällor, mycket vexlande i sammansättningen men alla viktiga såsom helsokällor, från Oruawhatas kokande kittel och Sulphur Points skållheta ångduscher till den ljumma sjöstranden och de kalla svafvelkällorna.

Omkring 2 ½ kilometer från staden Rotorua befinner sig den under namnet Whakarewarewa sammanfattade stora grupp af heta och sjudande källor, bland hvilka en stor gejsir uppslungar kokande vatten högt i luften och rundtomkring sig nedfäller hvit kiselsinter. Af de tusentals heta och kalla källor, som här bubbla och porla kring alla kanter, äro endast några få undersökta, men de äro tillräckliga att visa, att vattnens kemiska beskaffenhet är på de mest skilda sätt omvexlande. Alla Europas mineralvatten, äfven de aldri sällsynstaste, tyckas här hafva sina representanter, och utom dessa finna vi oräkneliga gyttjebad, slamvulkaner m. m. bland hvilka fotgängare måste vandra med yttersta varsamhet. Alla vanliga hushållsbestyr kunna här genom naturens välvilja blifva ofantligt underlättade; så många stora kokande grytor finnas här, att någon eld icke behöfver upptändas, och all stufning och stekning fullgör modren naturen egenhändigt och med stor skicklighet. Tvättning och bykning går lika lätt; den omtänksamma naturen har ställt afsides för sig sjelfva åtskilliga kittlar, der kläderna kunna bykas och hvarest vattnen, som äro alkaliska, ansvara för att de blifva väl rengjorda.

Omkring tretiotvå kilometer öster om Rotorua ligger den verlds-

beryktade lilla Rotomahana (=varmsjön), en af distriktets minsta sjöar, omkring halfannan kilometer i längd och knapt en half kilometer i bredd. De varma vattenmassor, som upprinna från botten både vid sjöns strand och i dess midt, äro i sanning ofantliga; hela sjön uppvärms genom dem, ehuru mest i närheten af de heta flödena, som derföre böra undvikas af de badande. Medeltemperaturen torde kunna på ett höft uppskattas till bortåt 30° C. Inga fiskar eller blötdjur kunna lefva i detta vatten, som deremot är ett omtyckt tillhåll för oräkneliga vatten- och sumpfåglar, hvilka hafva sina häckplatser på de varma stränderna och söka sin föda i angränsande kalla sjöar.

Men det oförlikneligaste och mest underbara naturdraget hos denna sjö äro de blekröda och hvita terrasser, hvilkas allmänna utseende kanske bäst fattas, om läsaren föreställer sig ett stort vattenfall, störtande ned i sjön och plötsligt genom någon trollkraft förstenadt. Terrasserna bestå af ett ljust poröst ämne, som från de omgifvande stora heta källornas öfverflödande vatten utfälts ända till tretio meter öfver sjöns yta, och som är rent kiselsyrehydrat, mycket liknande de vackra stenar, som kallas opal. Under vissa belysningar ser man en sådan terrass skimra på skilda ställen i de skönaste färger: en verklig opalkatarakt.

Te-Tarata eller hvita terrassen uppstiger med en följd af opal-trappor till en höjd af omkring tjugufyra meter öfver sjöns vattenstånd. Här uppe på öfversta trappstegets plan befinner sig, omständigt af en halfrund rödvittrad stenvägg den stora kokande »puia» d. v. s. gejsir eller springkälla, hvars kiselvärdiga vatten under århundradenas lopp, på sin väg ned till sjön, bildat den »tatuerade» klippbyggnad, som föranledt benämningen Tarata. På terrassens

trappsteg äro vackra bassänger, hvilkas vattenspeglar ligger halfgenomskinliga och stilla i färg af utsökt turkosblått, omslutna af en vackert skulpterad, nästan snöhvīt stenram, från hvars kanter präktiga stalaktiter nedhänga, tills de nästan röra vid steget derunder. Kontrasten mellan denna vattenfärg och de sjön omgifvande klipbornas röda färg, den i omnejden yppiga vextverldens mörka olivgrönska, förhöjd af tallösa hvita ångstrålar från andra heta källor, samt den intensivt blåa skyn derofvan, utgör ett skådespel, hvarmed icke ens en så vidtbfaren naturkännare som A. R. Wallace annorstädes funnit någonting jemförligt. Vattnets värmegrad i de olika bassängerna är naturligtvis vexlande i förhållande till afståndet från springkällan, och den som badar i dessa naturliga badkar, hvilka icke den mest raffinerade lyx skulle kunna forma präktigare och bekvämare, kan därför välja det bad, som bäst passar, eller småningom flytta sig från det varmare till ett kallare allt efter behag. Somliga bassänger äro så stora och djupa, att man kan simma omkring i dem.

Terrassens flacka fot sträcker sig långt ut i sjön, hvars spegel vimlar af små och stora lossnade stycken af kiselsinter, flytande kring liksom små miniatyr-isberg. I terrassens omnejd finnas lemningar af en mängd andra tillförene befintliga terrasser, som med sina fantastiskt formade klippmassor bidra att öka det underbara intrycket af naturprakten kring den egendomliga sjön.

Hvad beträffar den stora springkällan i terrassens öfversta krön, så är dess fullkomligt klara och genomskinliga vatten, hvars färg är lika turkosblå som i de nedre bassängerna och i mindre grad äfven hos sjön, ständigt kokande i midten af den trattformiga bassängen, hvarifrån ofantliga ångmoln uppstiga och skymma utsigten öfver hela vattenytan. Vattenståndet i denna naturliga kittel vexlar betyd-

ligt efter obestämda tider och vattenflödet utför terrassen, då källan öfverflödar, blir härmed periodiskt och, som det vill tyckas, återkommande utan bestämd ordning. Någon gång händer det till och med, att källans hela vattenmassa i ett ögonblick utslungas med oerhörd kraft; detta lär dock merändels endast inträffa, då häftig östanvind blåser, och man ser då bassängen tömd till ett djup af nio meter, ehuru densamma hastigt åter fylls. Vattnets kemiska sammansättning är sådan, att det kan anses såsom en lösning af natriumsilikat och koksalt i vatten. Vid afkylning under luftens inflytande sönderdelas natriumsilikatet med den påföljd, att olösligt kiselsinter (vattenhaltigt kiselsyregelé) aflagras öfverallt på vattnets väg från källan och ned till sjön. Aflagringen försiggår ganska skyndsamt; en fogel, som sköts under flykten öfver terrassen och nedföll deri, var fullständigt öfverklädd med kiselsinter efter fjorton dagars tid.

Vid Rotomahanasjöns motsatta ände ligger den andra terrassen, Otukapuarangi, vanligen kallad röda terrassen, emedan den har en blekröd laxfärg, som förmodligen förorsakas af någon inblandning af jernoxid (rödfärg) i kiselsintern. Den är vida mindre anmärkningsvärd, utom i afseende å färgen, såsom varande mindre till dimensionerna och mindre beqväm för badande, ehuru i allmänhet lika bygd som Te Tarata-terrassen. Den röda terrassen har bildats kring en stor rund källbassäng af femtiofyra meters tvärmått, hvarifrån nästan ständigt uflödar ett klart vatten med en temperatur af omkring 97° C. och ungefär samma inblandningar i lika mängd som hos den förut nämnda källans vatten.

Anmärkningsvärdt är att, ehuru båda källvattnen innehålla betydligt koksalt, den aflagrade kiselsintern icke visar mer än omkring en procent andra inblandningar än kiselsyra och vatten; det lättlö-

sliga koksaltet utlakas förmodligen af vattenflödet med tillhjälp af regnfall, så att det nedkommer i sjön. Terrassernas rena opalklippor böra därför hafva ett betydligt handelsvärde och blifva ett välkommet råämne för tillverkningen af fina glas- och porslinsvaror, som med svårighet eljest befrias från vidhängande metalloxider, hvilka föranleda en obehaglig färgning. Men innan »varmkälledistriktslagen» år 1881 trädde i verksamhet, var det svårt för turisten att ens skaffa sig ett litet prof af kiselsintern. Hela distriktet beboddes af infödingarne (Maoris), hvilka förklarade terrasserna heliga (*tapu*) och förbjödo resanden att derifrån bortplocka den minsta bit. Då nu resanden icke kunde undvara hjälp af infödingar såsom vägvisare i en trakt, der endast en bräcklig skorpa skiljer vandrarens fot från det sjudande vattnet eller den skållheta gyttjan och der således olyckshändelser kunna lätt inträffa, nödgades vederbörande främlingar foga sig efter de fastställda bestämmelserna såsom ett oundvikligt ondt.

Efter all sannolikhet finnes ingen trakt i världen bättre utrustad än denna med alla de hjälpmedel, som behövas för en helsokur, grundad på användandet af bad och mineralvatten; dess hjälpmedel förekomma här på ett område af ringa storlek i alla grader af fulländning, färdiggjorda af naturen.

Hvita terrassen vid Rotomahana.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)